

hatırlayacak ve “Peygamber’in yolunda canım feda olsun, ben ondan önce de ondan sonra da ondan daha güzel bir muallim görmedim. [3] diye yâd edecektir. Bir eğitim ve öğretim yöntemi olarak Rasûli Ekrem, muhatapların ferdî farklılıklarını göz önünde tutar, her birinin anlayış ve seviyesini, ruh halini ve ihtiyacını dikkate alarak farklı tavsiye ve muamelede bulunurdu. Önk bir muallim olarak Hz. Peygamber, “Kim Allah’tan başka bir maksat için ilim öğrenir veya Allah’tan başka bir hedef peşinde olursa cehennemdeki yerine hazırlansın!” uyarısında bulunarak, elde edilen bilginin sorumluluğu artırdığını, onun doğru yolda ve kamu yararına kullanılması gerektiğini hatırlatırdı. Dört yüz civarında talebesi bulunan Suffe’nin ilim yolcularına maddî-manevî özel ilgi gösterir, imkânlarını seferber edip onların ihtiyaçlerini karşıları. Talebeye sevgi, şefkat ve merhametle yaklaşılmasını emrederken, hocalara da vefa gösterilip hürmet edilmesi gerektiğini söylendi. Kız çocuklarına ihtimam gösterir, kadınların eğitimi için ayrı bir zaman ve mekan ayırarak onların suallerine cevap verirdi. Kimsesizlerin, yoksulların ve yetimlerin hamisi idi. Kendilerinden iş ve verimlilik istenen çalışanların medenî-insanî haklardan mahrum edilmeyip onların desteklenmeleri gerektiğini öğretir ve “Köleler, hizmetçiler / işçiler Allah’ın sizin eliniz ve kudretiniz altına koyduğu kardeşlerinizdir. Onlara yediğinizden yediriniz, giydığınızden giydiniz. Üstesinden gelebilecekleri yükü onlara yükleyiniz. Şayet ağır ve zahmetli iş yükleyecek olursanız onlara yardım ediniz!” talimatını verirdi. [4] Muhatabını mahcup etmez ve onu güccedil; durumda bırakmazdı. İnsanların kusurlarını yüzlerine vurmaz, hoşlanmadığı tutum ve davranışlar karşısında isim vermeden uyarıda bulunarak dolaylı anlatım üslubunu tercih ederdi. Muhatabını uyarmak, onun ilgi ve merakını artırmak için bazen soru sormak suretiyle sonraki konuya dikkat çekerdi. Bazen bir kavram ve düşünceyi herkesin anlayabileceği bir önkle tasvir ederdi. İnanç, amel ve ahlâk konularına dair kıssaların anlatılmasını eğitimde önemserdi. Davet ve tebliğ için fırsat ve şartları değerlendirirdi . Dine davet mektupları yazdırırdı. Diplomatik ilişkilerde ihtiyaç duyulan yabancı dil eğitimine dikkat çekerdi. وعن زيد بن ثابت رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قَالَ: Zeyd b. Sâbit diyor ki:]أمَرَنِي رسولُ اللّهِ # فَتَعَلَّمْتُ لَهُ كِتَابَ يَهُودَ بِالسُّرْيَانِيَّةِ، وقَالَ: إنِّي وَاللّهِ مَا آمَنُ يَهُودَ عَلى كِتَابِي: قَالَ:

فَوَاللّهِ
مَا مَرَّ بِي
نِصْفُ
شَهْرٍ حَتّى
تَعَلَّمْتُ
07;ُ
وَمذَقْتُهُ
فَكُنْتُ
أكْتُبُ لَهُ
إلَيْهِمْ
وَأقْرَأُ
لَهُ
كُتُبَهُمْ
إلَيْهِ “Rasûlullah (s.a)
bana Yahudilerin yazısını öğrenmemi emretmişti. Ben de onun için çalışıp
öğrendim. Rasûlullah (s.a) bana “Vallâhi yazışmalarım konusunda
hiçbir Yahudiye güvenmiyorum” dedi. Ben de onların (dil ve) yazısını oturup on
beş (veya on yedi) gün içinde çok iyi bir şekilde öğrendim. Artık
Rasûlullah (s.a), Yahudilere mektup yazacak olsa yazıyor ve onlardan mektup gelse onu
okuyordum”. [5] Dinin hükümlerini tedricî / aşamalı olarak öğretir,
ihtiyaç kadar ve tane tane konuşur, muhatabını ikna ederdi. İnsanlara bıkkınlık vermesin
diye devamlı konuşmaz, onların ruh hallerini dikkate alarak verimli ve uygun zaman dilimini
göz önünde bulundururdu. Konuşmaktan çok uygulamaya önem
verirdi. Prensipten faydasız ilimden kaçınıp faydalı ilim isterdi. Bilenlerin bilmeyenlere
öğretmelerini öğütlerdi. Muallim ve elçi görevlendirirdi. İlim
için seyahate teşvik ederdi. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde asla bıkkınlık ve yılgınlık
göstermezdi. Temsilî anlatıma başvurur, çizgi ve şekiller çizer, işaretler
kullanır, bazen sükût ederek muhatabına onay verirdi. Gerekteğinde özet bilgiden
sonra tafsilata girer ve sözlerini tekrarlardı. Hicap duyulan konularda işaretle yetinirdi. Eğitim
ve öğretim hayatında soru-cevap metodu önemli bir yer işgal ederdi. Ancak gereksiz
yere çok soru sorulmasından ve huzurunda tartışma yapılmasından hoşlanmazdı. Cimrilik
ve bencillik zaafının giderilmesi, dostluk, ülfet ve ünsiyetin gelişmesinde yardımcı bir
unsur olarak hediye ve hediyeleşmeyi teşvik ederdi. Şaka ve latife yapar, fakat hiçbir
zaman aşırıya kaçmaz ve haktan başka bir şey söylemezdi. Kendi rüyasını
anlatır, rüyaları dinler ve yorumlardı. Töhmet, dedikodu ve süzana asla fırsat
vermezdi. Alternatifini göstererek probleme ç özüm yolu bulur, zorluk
çıkarmaz, daima kolaylık gösterirdi. İnsanlara sert değil, gayet yumuşak ve
tebessümle muamele ederdi. Çocukların azarlanmasına ve aşağılanmasına
hiçbir zaman gönü razı olmaz, sabır ve müsamaha ile onların eğitilmesini
hep isterdi. Kendi için asla intikam almazdı. Ancak Allah’n ve kulların hukukunun
çiğnenmesi karşısında bir hakim olarak ceza verirdi. İşte, tesbit edebildiğimiz kadarıyla ana
başlıklar halinde zikredilen bütün bu temel ilkeler, bir muallim olarak Hz. Peygamber
tarafından uygulanan eğitim ve öğretim yönteminin genel çerçevesini
oluşturur. Kuşkusuz, en büyük muallim Rasûl-i Ekrem’i rol-model
(üsve-i hasene) edinenler, “başarılı öğretmen” unvanını hak etmiş olurlar.
Zira “başarı” (muvaffakiyet, tevfiîk), Allah’n, kulunun söylem ve
eylemini sevdiği ve razı olduğu şeye uygun kılması, yani cüz’î iradenin
küllî iradeyle örtüşmesi demektir. Netice itibarıyla, bütün

